

---

**Spis treści**

I. USZKODZENIA GŁOWY	2
II. USZKODZENIA TWARZY	3
III. USZKODZENIA NARZĄDU WZROKU	4
IV. USZKODZENIA NARZĄDU SŁUCHU	5
V. USZKODZENIE SZYI, KRTANI, TCHAWICY I PRZEŁYKU	6
VI. USZKODZENIA KLATKI PIERSIOWEJ I ICH NASTĘPSTWA	6
VII. USZKODZENIA BRZUCHA I ICH NASTĘPSTWA	7
VIII. USZKODZENIE NARZĄDÓW MOCZOPŁCIOWYCH	7
IX. OSTRE ZATRUCIA I ICH NASTĘPSTWA	8
X. USZKODZENIA KRĘGOSŁUPA, RDZENIA KRĘGOWEGO I ICH NASTĘPSTWA	8
XI. USZKODZENIE MIEDNICY	9
XII. USZKODZENIA KOŃCZYNY GÓRNEJ	9
Łopatka	9
Obojczyk	9
Bark	10
Ramię	10
Staw łokciowy	11
Przedramię	11
Nadgarstek	11
Śródreczę	12
Kciuk	12
Palec wskazujący	12
Palec trzeci, czwarty i piąty	12
XIII. USZKODZENIA KOŃCZYNY DOLNEJ	13
Staw biodrowy	13
Udo	13
Staw kolanowy	14
Podudzie	14
Staw goleniowo-skokowy i skokowo-piętowy	14
Palce stopy	15
XIV. PORAŻENIA LUB NIEDOWŁADY POSZCZEGÓLNYCH NERWÓW OBWODOWYCH	15
XV. USZKODZENIA MIĘŚNIA SERCOWEGO LUB OSIERDZIA (pourazowe, pozawałowe)	16
XVI. PORAŻENIA I NIEDOWŁADY SPOWODOWANE URAZEM	16
XVII. DODATKOWE UREGULOWANIA	16

Lp		Procent trwałego inwalidztwa
<b>I. USZKODZENIA GŁOWY</b>		
1.	Uszkodzenia powłok czaszki (bez uszkodzeń kostnych):	
	a) uszkodzenie powłok czaszki - w zależności od rozmiaru, ruchomości i tkiwości blizn itp.	1 - 10
	b) oskalpowanie: - u mężczyzn - u kobiet	5 - 20 10 - 25
2.	Uszkodzenie kości sklepienia i podstawy czaszki (wgłębienia, szczeliny, fragmentacja) w zależności od rozległości uszkodzeń	1 - 10
3.	Ubytek w kościach czaszki:	
	a) o średnicy poniżej 2,5 cm	1 - 7
	b) o średnicy powyżej 2,5 cm - w zależności od rozmiarów	8 - 25
<b>UWAGA:</b> Jeżeli przy uszkodzeniach i ubytkach kości czaszki (poz. 2 i 3) występują jednocześnie uszkodzenia powłok czaszki (poz. 1) należy osobno oceniać stopień inwalidztwa za uszkodzenia lub ubytki kości wg poz. 2 lub 3 i osobno za uszkodzenia powłok czaszki wg poz. 1.		
4.	Powikłania towarzyszące uszkodzeniom wymienionym w poz. 1, 2, 3 w postaci: nawracającego wycieku płynu mózgowo - rdzeniowego, przewlekłego zapalenia kości, ropowicy podczepcowej leczonej operacyjnie, zakrzepicy powłok, przepukliny mózgowej - ocenia się dodatkowo - w zależności od rodzaju i stopnia powikłań	5 - 15
5.	Porażenia i niedowłady połowicze:	
	a) porażenie połowicze utrwalone	100
	b) niedowład połowiczny znacznie utrudniający sprawność kończyn z afazją	90 - 100
	c) niedowład połowiczny znacznie utrudniający sprawność kończyn bez afazji	60 - 70
	d) niedowład połowiczny nieznacznie utrudniający sprawność kończyn z afazją	30 - 60
	e) niedowład połowiczny nieznacznie utrudniający sprawność kończyn bez afazji	30 - 40
	f) porażenie kończyny górnej z niedowładem kończyny dolnej - prawej - lewej	70 - 90 60 - 80
	g) porażenie kończyny dolnej z niedowładem kończyny górnej - prawej - lewej	70 - 80 60 - 70
	h) niedowład kończyny górnej bez niedowładu kończyny dolnej - prawej - lewej	30 - 40 20 - 30
	i) niedowład kończyny dolnej bez niedowładu kończyny górnej	20 - 30
6.	Zespoły pozapiramidowe:	
	a) utrwalone zespoły pozapiramidowe ograniczające sprawność w stopniu uniemożliwiającym funkcjonowanie bez stałej pomocy osób trzecich	100
	b) utrwalone zespoły pozapiramidowe znacznie utrudniające sprawność, lecz nie w stopniu uniemożliwiającym funkcjonowanie bez stałej pomocy osób trzecich	40 - 80
	c) zaznaczony zespół pozapiramidowy	10 - 30
7.	Zaburzenia równowagi pochodzenia ośrodkowego:	
	a) zaburzenia równowagi uniemożliwiające chodzenie	80
	b) zaburzenia równowagi utrudniające w dużym stopniu chodzenie	50 - 60
	c) zaburzenia równowagi utrudniające w małym stopniu chodzenie	20 - 30
8.	Padaczka:	
	a) padaczka z zaburzeniami psychicznymi, charakteropatią, otępieniem i ekwiwalentami padaczkowymi uniemożliwiająca jakąkolwiek pracę	100
	b) padaczka z rzadkimi napadami, ale ze zmianami otępiennymi, utrudniająca w dużym stopniu wykonywanie pracy	50 - 70
	c) padaczka bez zmian psychicznych z częstymi napadami	30 - 50
	d) padaczka bez zmian psychicznych z rzadkimi napadami (2 i mniej na miesiąc)	20 - 30
	<b>UWAGA:</b> Podstawą rozpoznania padaczki są: obserwacja napadu przez lekarza, typowe zmiany EEG, dokumentacja ambulatoryjna względnie szpitalna.	
9.	Zaburzenia neurologiczne i psychiczne uwarunkowane organicznie (encefalopatie):	
	a) ciężkie zaburzenia psychiczne wymagające stałej opieki osób trzecich (zmiany otępienne, utrwalone psychozy)	70 - 100
	b) encefalopatie ze zmianami charakterologicznymi	50 - 60
	<b>UWAGA:</b> Za encefalopatią poza zespołem psychoorganicznym przemawiają odchylenia przedmiotowe w stanie neurologicznym, zmiany w zapisie EEG i w badaniach neuroobrazowych (TK, NMR).	

Lp		Procent trwałego inwalidztwa
10.	Pourazowy zespół neurasteniczny (nerwice):	
	a) związany z urazem czaszkowo - mózgowym - w zależności od stopnia zaburzeń	2 - 20
	b) związany z ciężkim uszkodzeniem ciała - w zależności od stopnia zaburzeń	2 - 10
11.	Zaburzenia mowy:	
	a) afazja całkowita (sensoryczna lub sensoryczno - motoryczna) z agrafią i aleksją	80
	b) afazja całkowita motoryczna	60
	c) afazja znacznego stopnia utrudniająca porozumiewanie się	20 - 40
	d) afazja nieznacznego stopnia	10 - 20
12.	Zespoły podwzgórzowe pourazowe (cukrzyca, moczówka prosta, nadczynność tarczycy i inne zaburzenia wewnątrz - wydzielnicze pochodzenia ośrodkowego):	
	a) znacznie upośledzające czynność ustroju	30 - 50
	b) nieznacznie upośledzające czynność ustroju	20 - 30
13.	Uszkodzenie częściowe lub całkowite nerwów ruchowych gałki ocznej:	
	a) nerwu okoruchowego: - w zakresie mięśni wewnętrznych oka - w zależności od stopnia uszkodzenia - w zakresie mięśni zewnętrznych oka - w zależności od stopnia uszkodzenia	5 - 15 10 - 30
	b) nerwu błoczkowego	3
	c) nerwu odwodzącego - w zależności od stopnia uszkodzenia	1 - 15
14.	Uszkodzenie częściowe lub całkowite nerwu trójdzielnego - w zależności od stopnia uszkodzenia	5 - 15
15.	Uszkodzenie częściowe lub całkowite nerwu twarzowego - w zależności od stopnia uszkodzenia	5 - 20
	UWAGA: Uszkodzenie nerwu twarzowego łącznie z pęknięciem kości skalistej oceniać wg poz. 48	
16.	Uszkodzenie częściowe lub całkowite nerwów językowo - gardłowego i błędnego - w zależności od stopnia zaburzeń mowy, polykania, oddechu, krążenia i przewodu pokarmowego	5 - 40
17.	Uszkodzenie częściowe lub całkowite nerwu dodatkowego - w zależności od stopnia uszkodzenia	3 - 10
18.	Uszkodzenie częściowe lub całkowite nerwu podjęzykowego - w zależności od stopnia uszkodzenia	5 - 20
<b>II. USZKODZENIA TWARZY</b>		
19.	Uszkodzenia powłok twarzy (blizny i ubytki):	
	a) oszpecenia bez zaburzeń funkcji - w zależności od rozmiarów blizn i ubytków w powłokach twarzy	1 - 10
	b) oszpecenia z miernymi zaburzeniami funkcji - w zależności od rozmiarów blizn i ubytków w powłokach twarzy oraz stopnia zaburzeń funkcji	10 - 30
	c) oszpecenia połączone z dużymi zaburzeniami funkcji - w zależności od rozmiarów blizn i ubytków w powłokach twarzy oraz stopnia zaburzeń funkcji	30 - 40
20.	Uszkodzenia nosa:	
	a) uszkodzenie nosa - bez zaburzeń oddychania i powonienia - w zależności od rozległości uszkodzenia	1 - 10
	b) uszkodzenie nosa z zaburzeniami oddychania - w zależności od rozległości uszkodzenia i stopnia zaburzeń oddychania	5 - 20
	c) uszkodzenie nosa z zaburzeniami oddychania i powonienia - w zależności od stopnia zaburzeń w oddychaniu i powonieniu	10 - 25
	d) utrata powonienia w następstwie uszkodzenia przedniego dołu czaszkowego	5
	e) utrata nosa w całości (łącznie z kością nosa)	30
	UWAGA: O ile uszkodzenie nosa wchodzi w zespół uszkodzeń objętych punktem 19, należy stosować ocenę tego punktu (tj. wg poz. 19)	
21.	Utrata siekaczy i kłów - za każdy ząb:	
	a) częściowa	1
	b) całkowita	3
	Utrata pozostałych zębów - za każdy ząb:	
	a) częściowa	1
	b) całkowita	2
22.	Złamanie szczęki lub żuchwy - w zależności od przemieszczeń, zniekształceń, niesymetrii zgryzu, upośledzenia żucia i rozwierania szczęk:	
	a) nieznacznego stopnia	1 - 10
	b) znacznego stopnia	10 - 20
23.	Utrata szczęki lub żuchwy łącznie z oszpeceniem i utratą zębów - w zależności od wielkości ubytków, oszpecenia i powikłań:	
	a) częściowa	15 - 35
	b) całkowita	40 - 50

Lp		Procent trwałego inwalidztwa																																																																																																																																																											
24.	Ubytek podniebienia:																																																																																																																																																												
	a) z zaburzeniami mowy i polykania - w zależności od stopnia zaburzeń	5 - 25																																																																																																																																																											
	b) z dużymi zaburzeniami mowy i polykania - w zależności od stopnia zaburzeń	25 - 40																																																																																																																																																											
25.	Urazy języka, ubytki w zależności od blizn, zniekształceń, wielkości ubytków, zaburzeń, trudności polykania:																																																																																																																																																												
	a) niewielkie zmiany, częściowe ubytki	1 - 5																																																																																																																																																											
	b) średnie zmiany i ubytki	5 - 15																																																																																																																																																											
	c) duże zmiany i ubytki	15 - 40																																																																																																																																																											
	d) całkowita utrata języka	50																																																																																																																																																											
<b>III. USZKODZENIA NARZĄDU WZROKU</b>																																																																																																																																																													
26.	a) przy obniżeniu ostrości wzroku lub utracie wzroku jednego lub obu oczu, trwałe inwalidztwo określa się według następującej tabeli:																																																																																																																																																												
	<table border="1"> <thead> <tr> <th rowspan="2">Ostrość wzroku oka prawego \ Ostrość wzroku oka lewego</th> <th>1,0 /10/10/</th> <th>0,9 /9/10/</th> <th>0,8 /8/10/</th> <th>0,7 /7/10/</th> <th>0,6 /6/10/</th> <th>0,5 /1/2/</th> <th>0,4 /4/10/</th> <th>0,3 /3/10/</th> <th>0,2 /2/10/</th> <th>0,1 /1/10/</th> <th>0</th> </tr> <tr> <th colspan="11">Procent trwałego inwalidztwa</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>1,0 /10/10/</td> <td>0</td> <td>2,5</td> <td>5</td> <td>7,5</td> <td>10</td> <td>12,5</td> <td>15</td> <td>20</td> <td>25</td> <td>30</td> <td>35</td> </tr> <tr> <td>0,9 /9/10/</td> <td>2,5</td> <td>5</td> <td>7,5</td> <td>10</td> <td>12,5</td> <td>15</td> <td>20</td> <td>25</td> <td>30</td> <td>35</td> <td>40</td> </tr> <tr> <td>0,8 /8/10/</td> <td>5</td> <td>7,5</td> <td>10</td> <td>12,5</td> <td>15</td> <td>20</td> <td>25</td> <td>30</td> <td>35</td> <td>40</td> <td>45</td> </tr> <tr> <td>0,7 /7/10/</td> <td>7,5</td> <td>10</td> <td>12,5</td> <td>15</td> <td>20</td> <td>25</td> <td>30</td> <td>35</td> <td>40</td> <td>45</td> <td>50</td> </tr> <tr> <td>0,6 /6/10/</td> <td>10</td> <td>12,5</td> <td>15</td> <td>20</td> <td>25</td> <td>30</td> <td>35</td> <td>40</td> <td>45</td> <td>50</td> <td>55</td> </tr> <tr> <td>0,5 /1/2/</td> <td>12,5</td> <td>15</td> <td>20</td> <td>25</td> <td>30</td> <td>35</td> <td>40</td> <td>45</td> <td>50</td> <td>55</td> <td>60</td> </tr> <tr> <td>0,4 /4/10/</td> <td>15</td> <td>20</td> <td>25</td> <td>30</td> <td>35</td> <td>40</td> <td>45</td> <td>50</td> <td>55</td> <td>60</td> <td>65</td> </tr> <tr> <td>0,3 /3/10/</td> <td>20</td> <td>25</td> <td>30</td> <td>35</td> <td>40</td> <td>45</td> <td>50</td> <td>55</td> <td>60</td> <td>65</td> <td>70</td> </tr> <tr> <td>0,2 /2/10/</td> <td>25</td> <td>30</td> <td>35</td> <td>40</td> <td>45</td> <td>50</td> <td>55</td> <td>60</td> <td>65</td> <td>70</td> <td>80</td> </tr> <tr> <td>0,1 /1/10/</td> <td>30</td> <td>35</td> <td>40</td> <td>45</td> <td>50</td> <td>55</td> <td>60</td> <td>65</td> <td>70</td> <td>80</td> <td>90</td> </tr> <tr> <td>0</td> <td>35</td> <td>40</td> <td>45</td> <td>50</td> <td>55</td> <td>60</td> <td>65</td> <td>70</td> <td>80</td> <td>90</td> <td>100</td> </tr> </tbody> </table>	Ostrość wzroku oka prawego \ Ostrość wzroku oka lewego	1,0 /10/10/	0,9 /9/10/	0,8 /8/10/	0,7 /7/10/	0,6 /6/10/	0,5 /1/2/	0,4 /4/10/	0,3 /3/10/	0,2 /2/10/	0,1 /1/10/	0	Procent trwałego inwalidztwa											1,0 /10/10/	0	2,5	5	7,5	10	12,5	15	20	25	30	35	0,9 /9/10/	2,5	5	7,5	10	12,5	15	20	25	30	35	40	0,8 /8/10/	5	7,5	10	12,5	15	20	25	30	35	40	45	0,7 /7/10/	7,5	10	12,5	15	20	25	30	35	40	45	50	0,6 /6/10/	10	12,5	15	20	25	30	35	40	45	50	55	0,5 /1/2/	12,5	15	20	25	30	35	40	45	50	55	60	0,4 /4/10/	15	20	25	30	35	40	45	50	55	60	65	0,3 /3/10/	20	25	30	35	40	45	50	55	60	65	70	0,2 /2/10/	25	30	35	40	45	50	55	60	65	70	80	0,1 /1/10/	30	35	40	45	50	55	60	65	70	80	90	0	35	40	45	50	55	60	65	70	80	90	100	
	Ostrość wzroku oka prawego \ Ostrość wzroku oka lewego		1,0 /10/10/	0,9 /9/10/	0,8 /8/10/	0,7 /7/10/	0,6 /6/10/	0,5 /1/2/	0,4 /4/10/	0,3 /3/10/	0,2 /2/10/	0,1 /1/10/	0																																																																																																																																																
		Procent trwałego inwalidztwa																																																																																																																																																											
	1,0 /10/10/	0	2,5	5	7,5	10	12,5	15	20	25	30	35																																																																																																																																																	
	0,9 /9/10/	2,5	5	7,5	10	12,5	15	20	25	30	35	40																																																																																																																																																	
	0,8 /8/10/	5	7,5	10	12,5	15	20	25	30	35	40	45																																																																																																																																																	
	0,7 /7/10/	7,5	10	12,5	15	20	25	30	35	40	45	50																																																																																																																																																	
	0,6 /6/10/	10	12,5	15	20	25	30	35	40	45	50	55																																																																																																																																																	
	0,5 /1/2/	12,5	15	20	25	30	35	40	45	50	55	60																																																																																																																																																	
	0,4 /4/10/	15	20	25	30	35	40	45	50	55	60	65																																																																																																																																																	
	0,3 /3/10/	20	25	30	35	40	45	50	55	60	65	70																																																																																																																																																	
	0,2 /2/10/	25	30	35	40	45	50	55	60	65	70	80																																																																																																																																																	
	0,1 /1/10/	30	35	40	45	50	55	60	65	70	80	90																																																																																																																																																	
0	35	40	45	50	55	60	65	70	80	90	100																																																																																																																																																		
UWAGA: Ostrość wzroku zawsze określa się po korekcji szklami, zarówno przy zmętnieniu rogówki lub soczewki jak i przy współistnieniu uszkodzenia siatkówki lub nerwu wzrokowego.																																																																																																																																																													
b) utrata wzroku jednego oka z jednoczesnym wyłuszczeniem gałki ocznej		38																																																																																																																																																											
27.	Porażenie nastawności (akomodacji) - przy zastosowaniu szkieł poprawczych:																																																																																																																																																												
	a) jednego oka	15																																																																																																																																																											
	b) obu oczu	30																																																																																																																																																											
28.	Uszkodzenie gałki ocznej wskutek urazów tępych:																																																																																																																																																												
	a) rozdarcie naczyniówki jednego oka	Wg tabeli ostrości wzroku (poz. 26a)																																																																																																																																																											
	b) zapalenie naczyniówki i siatkówki jednego oka, powodujące zaburzenia widzenia ośrodkowego lub obwodowego																																																																																																																																																												
	c) urazowe uszkodzenie plamki żółtej jednego oka																																																																																																																																																												
	d) zanik nerwu wzrokowego																																																																																																																																																												
29.	Uszkodzenie gałki ocznej wskutek urazów drążących:																																																																																																																																																												
	a) blizny rogówki lub twardówki (garbiak twardówki)	Wg tabeli ostrości wzroku (poz. 26a)																																																																																																																																																											
	b) zaćma urazowa (uszkodzenie soczewki)																																																																																																																																																												
	c) ciała obce wewnątrzgałkowe z obniżeniem ostrości wzroku	+10%																																																																																																																																																											
	d) ciała obce wewnątrzgałkowe bez obniżenia ostrości wzroku	10%																																																																																																																																																											
30.	Uszkodzenie gałki ocznej wskutek urazów chemicznych i termicznych (oparzenia itp.)	Wg tabeli ostrości wzroku (poz. 26a)																																																																																																																																																											

Lp		Procent trwałego inwalidztwa			
31.	Koncentryczne zwężenie pola widzenia ocenia się wg niżej podanej tabeli:				
	Zwężenie do	Przy nienaruszonym drugim oku	W obu oczach	Przy ślepotcie drugiego oka	
	60°	0	0	35%	
	50°	5%	15%	45%	
	40°	10%	25%	55%	
	30°	15%	50%	70%	
	20°	20%	80%	85%	
	10°	25%	90%	95%	
	poniżej 10°	35%	95%	100%	
32.	Połowicze niedowidzenia:				
	a) dwuskroniowe		60		
	b) dwunosowe		30		
	c) jednoimienne		30		
33.	Bezsoczewkowość po operacyjnym usunięciu zaćmy urazowej:				
	a) w jednym oku		25		
	b) w obu oczach		40		
34.	Utrata soczewki - oceniać według tabeli ostrości wzroku (poz. 26a), ale w granicach:				
	a) w jednym oku		15 - 35		
	b) w obu oczach		30 - 100		
35.	Zaburzenia w drożności przewodów łzowych (łzawienie) w zależności od stopnia i natężenia:				
	a) w jednym oku		5 - 10		
	b) w obu oczach		10 - 15		
36.	Odwarstwienie siatkówki jednego oka - oceniać według tabeli ostrości wzroku i pola widzenia (poz. 26a i poz. 31) nie mniej niż		15		
37.	Jaskra oceniać według tabeli ostrości wzroku (poz.26a) oraz tabeli koncentrycznego zwężenia pola widzenia (poz. 31), z tym zastrzeżeniem, że ogólny procent inwalidztwa nie może wynosić więcej niż 35% za jedno oko i 100% za oba oczy				
38.	Wyrzeszcz tętniący w zależności od stopnia		50 - 100		
39.	Zaćma urazowa		oceniać według tabeli ostrości wzroku (poz. 26a)		
40.	Przewlekłe zapalenie spojówek		1 - 10		
<b>IV. USZKODZENIA NARZĄDU SŁUCHU</b>					
41.	Przy upośledzeniu ostrości słuchu procent trwałego inwalidztwa określa się według niżej podanej tabeli:				
	Ucho lewe \ Ucho prawe	Słuch normalny	Oslabienie słuchu - szept słyszy do 4 m	Przytępienie słuchu - szept słyszy do 1 m	Głuchota zupełna
		Procent trwałego inwalidztwa			
	Słuch normalny	0	5	10	20
	Oslabienie słuchu - szept słyszy do 4 m	5	15	20	30
	Przytępienie słuchu - szept słyszy do 1 m	10	20	30	40
Głuchota zupełna	20	30	40	50	
UWAGA: W celu wykluczenia agrawacji lub symulacji ostrość słuchu powinno określać się nie tylko badaniem słuchu szeptem i mową, lecz badaniem stroikami. W przypadkach szczególnych należy przeprowadzić badanie audiometryczne.					

Lp		Procent trwałego inwalidztwa
42.	Urazy małżowiny usznej:	
	a) utrata części małżowiny	1 - 5
	b) zniekształcenie małżowiny (blizny, oparzenia i odmrożenia) w zależności od stopnia	5 - 10
	c) utrata jednej małżowiny	15
	d) utrata obu małżowin	25
43.	Zwężenie lub zarośnięcie zewnętrznego przewodu słuchowego - jednostronne lub obustronne z osłabieniem lub przytępieniem słuchu	oceniać według tabeli ostrości słuchu (poz. 41)
44.	Przewlekłe ropne zapalenie ucha środkowego	
	a) jednostronne	5
	b) obustronne	10
45.	Przewlekłe ropne zapalenie ucha środkowego powikłane perlakiem, próchnicą kości lub polipem ucha - w zależności od stopnia powikłań:	
	a) jednostronne	5 - 15
	b) obustronne	10 - 20
46.	Uszkodzenie ucha środkowego w następstwie złamania kości skroniowej z upośledzeniem słuchu	oceniać według tabeli ostrości słuchu (poz. 41)
47.	Uszkodzenie ucha wewnętrznego:	
	a) z uszkodzeniem części słuchowej	oceniać według tabeli ostrości słuchu (poz. 41)
	b) z uszkodzeniem części statycznej - w zależności od stopnia uszkodzenia	20 - 50
	c) z uszkodzeniem części słuchowej i statycznej w zależności od stopnia uszkodzenia	30 - 60
48.	Uszkodzenie nerwu twarzowego łącznie z pęknięciem kości skalistej:	
	a) jednostronne - w zależności od stopnia uszkodzenia	10 - 30
	b) dwustronne	20 - 50
<b>V. USZKODZENIE SZYI, KRTANI, TCHAWICY I PRZĘŁYKU</b>		
49.	Uszkodzenie gardła z upośledzeniem funkcji	5 - 10
50.	Uszkodzenie lub zwężenie krtani pozwalające na obchodzenie się bez rurki tchawiczej - w zależności od stopnia zwężenia	5 - 30
51.	Uszkodzenie krtani powodujące konieczność stałego noszenia rurki tchawiczej:	
	a) z zaburzeniami głosu - w zależności od stopnia	35 - 50
	b) z bezgłosem	60
52.	Uszkodzenia tchawicy - w zależności od stopnia jej zwężenia:	
	a) bez niewydolności oddechowej	1 - 20
	b) z niewydolnością oddechową	20 - 45
	c) z niewydolnością oddechową - krążeniową	45 - 60
53.	Uszkodzenie przełyku powodujące:	
	a) częściowe trudności w odżywianiu - w zależności od stopnia upośledzenia stanu odżywiania	10 - 30
	b) odżywianie tylko płynami	50
	c) całkowitą niedrożność przełyku ze stałą przetoką żołądkową	80
54.	Uszkodzenie tkanek miękkich skóry, mięśni, naczyń, nerwów w zależności od blizn, ruchomości szyi, ustawienia głowy:	
	a) niewielkiego stopnia	1 - 5
	b) znacznego stopnia	15 - 30
	UWAGA: Uszkodzenie tkanek miękkich z jednoczesnym uszkodzeniem kręgosłupa szyjnego - oceniać według poz. 89.	
<b>VI. USZKODZENIA KLATKI PIERSIOWEJ I ICH NASTĘPSTWA</b>		
55.	Urazy części miękkich klatki piersiowej - w zależności od utrzymujących się bólów, rozległości blizn, ubytków mięśni i stopnia upośledzenia oddychania:	
	a) miernego stopnia	1 - 15
	b) znacznego stopnia	15 - 30
56.	Utrata brodawki u kobiet - w zależności od zniekształceń i blizn częściowa lub całkowita	1 - 15

Lp		Procent trwałego inwalidztwa
57.	Utrata sutka w zależności od wielkości ubytków i blizn:	
	a) częściowa	5 - 15
	b) całkowita	15 - 25
	c) z częścią mięśnia piersiowego	25 - 35
58.	Uszkodzenia żeber (złamanie itp.):	
	a) z obecnością zniekształceń i bez zmniejszania pojemności życiowej płuc	1 - 10
	b) z obecnością zniekształceń i zmniejszeniem pojemności życiowej płuc - w zależności od stopnia zmniejszenia pojemności	10 - 25
59.	Złamanie mostka ze zniekształceniem	3 - 10
60.	Zapalenie kości (przetoki) żeber lub mostka	10 - 20
61.	Uszkodzenie płuc i opłucnej (zrosty opłucnowe, uszkodzenie tkanki płucnej, ubytki tkanki płucnej, ciała obce itp.):	
	a) bez niewydolności oddechowej	10
	b) z niewydolnością oddechową - w zależności od stopnia	20 - 40
62.	Uszkodzenie tkanki płucnej powikłane przetokami oskrzelowymi, ropniem płuc przetoki - w zależności od stopnia niewydolności oddechowej	40 - 80
	UWAGA: Przy orzekaniu według punktów 58, 61 i 62 uszkodzenia tkanki płucnej i niewydolności oddechowej potwierdzić badaniem spirometrycznym i badaniem rentgenowskim.	
63.	Uszkodzenie serca lub osierdzia:	
	a) z wydolnym układem krążenia	5 - 10
	b) z objawami względnej wydolności układu krążenia	20 - 40
	c) z objawami niewydolności krążenia - w zależności od stopnia niewydolności	40 - 80
	UWAGA: Stopień uszkodzenia serca oceniać należy w oparciu o badanie radiologiczne i elektrokardiograficzne.	
64.	Przepukliny przeponowe - w zależności od stopnia zaburzeń funkcji przewodu pokarmowego, oddychania i krążenia	10 - 40
<b>VII. USZKODZENIA BRZUCHA I ICH NASTĘPSTWA</b>		
65.	Uszkodzenia powłok jamy brzusznej (przepukliny urazowe, przetoki, blizny itp.) - w zależności od umiejscowienia i rozmiarów uszkodzenia jamy brzusznej	1 - 30
	UWAGA: Za przepukliny urazowe uważa się przepukliny spowodowane pourazowym uszkodzeniem powłok brzusznych (np. po rozerwaniu mięśni powłok brzusznych).	
66.	Uszkodzenia żołądka, jelit i sieci:	
	a) bez zaburzeń funkcji przewodu pokarmowego i dostatecznym stanie odżywiania	5 - 10
	b) z zaburzeniami trawienia i niedostatecznym stanem odżywiania - w zależności od stopnia zaburzeń i stanu odżywiania	15 - 40
67.	Przetoki jelitowe, kałowe i odbytu sztuczny - w zależności od stopnia zanieczyszczania się zmian zapalnych tkanek otaczających przetokę:	
	a) jelita cienkiego	30 - 80
	b) jelita grubego	20 - 50
68.	Przetoki okołoodbytnicze	15
69.	Uszkodzenie zwieracza odbytu powodujące stałe, całkowite nietrzymanie kału i gazów	60
70.	Wypadnięcie odbytnicy - w zależności od stopnia wypadnięcia	10 - 30
71.	Utrata śledziony:	
	a) bez większych zmian w obrazie krwi	15
	b) ze zmianami w obrazie krwi lub/i ze zrostami otrzewnowymi	30
72.	Uszkodzenie wątroby i przewodów żółciowych, pęcherzyka żółciowego lub trzustki - w zależności od powikłań i zaburzeń funkcji:	
	a) miernego stopnia	10 - 20
	b) znacznego stopnia	20 - 60
<b>VIII. USZKODZENIE NARZĄDÓW MOCZOPŁCIOWYCH</b>		
73.	Uszkodzenie jednej nerki lub obu nerek powodujące upośledzenie funkcji - w zależności od stopnia upośledzenia funkcji	10 - 25
74.	Utrata jednej nerki przy drugiej zdrowej i prawidłowo działającej	35

Lp		Procent trwałego inwalidztwa
75.	Utrata jednej nerki przy upośledzeniu funkcjonowania drugiej nerki - w zależności od stopnia upośledzenia funkcji pozostałej nerki	40 - 75
76.	Uszkodzenie moczowodu powodujące zwężenie jego światła	20
77.	Uszkodzenie pęcherza - w zależności od stopnia zmniejszenia jego pojemności, zaburzeń w oddawaniu moczu, przewlekłych stanów zapalnych	10 - 30
78.	Przetoki dróg moczowych i pęcherza moczowego - w zależności od stopnia stałego zanieczyszczenia się moczem	20 - 50
79.	Zwężenie cewki moczowej:	
	a) powodujące trudności w oddawaniu moczu	15
	b) z przewlekłym nieżytem pęcherza i częstym moczeniem	30
	c) z nietrzymaniem moczu lub zaleganiem moczu	50
	d) z zaleganiem moczu i zakażeniem	75
80.	Utrata prącia	40
81.	Częściowa utrata prącia	20
82.	Utrata jednego jądra lub jajnika	20
83.	Utrata obu jąder lub obu jajników	40
84.	Wodniak jądra	10
85.	Utrata macicy:	
	a) w wieku do 45 lat	40
	b) w wieku powyżej 45 lat	20
86.	Uszkodzenie krocza powodujące wypadnięcie narządów rodnych:	
	a) pochwy	10
	b) pochwy i macicy	30
<b>IX. OSTRE ZATRUCIA I ICH NASTĘPSTWA</b> (orzekać nie wcześniej jak po 6-ciu miesiącach)		
87.	Nagle zatrucia gazami oraz substancjami i produktami chemicznymi:	
	a) ze stwierdzoną utratą przytomności, lecz bez wtórnych powikłań	1 - 10
	b) powodujące uszkodzenie układu krwiotwórczego i narządów wewnętrznych (rozedma, przewlekły nieżyt krtani, tchawicy i oskrzeli) w zależności od stopnia uszkodzenia	10 - 25
88.	Nagle zatrucia inne, powodujące uszkodzenie narządów mięszzowych i przewodu pokarmowego - w zależności od stopnia uszkodzenia	5 - 15
	UWAGA: Uszkodzenie układu nerwowego, spowodowane nagłym zatruciem oceniać według odpowiednich pozycji dot. układu nerwowego.	
<b>X. USZKODZENIA KRĘGOSŁUPA, RDZENIA KRĘGOWEGO I ICH NASTĘPSTWA</b>		
89.	Uszkodzenie kręgosłupa w odcinku szyjnym:	
	a) z ograniczeniem ruchomości - bez trwałych zniekształceń kręgów	1 - 10
	b) z ograniczeniem ruchomości, ze zniekształceniem miernego stopnia	10 - 25
	c) z całkowitym zeszczywnieniem i z niekorzystnym ustawieniem głowy	25 - 50
90.	Uszkodzenie kręgosłupa w odcinku piersiowym (th <sub>1</sub> - th <sub>11</sub> ):	
	a) bez zniekształceń - w zależności od stopnia uszkodzenia	1 - 10
	b) ze zniekształceniem i ograniczeniem ruchomości - w zależności od stopnia zniekształceń i ograniczenia ruchomości	10 - 20
91.	Uszkodzenie kręgosłupa w odcinku piersiowym i lędźwiowym th <sub>12</sub> - L <sub>5</sub> - w zależności od ograniczenia ruchomości i zniekształcenia kręgów:	
	a) z ograniczeniem ruchomości bez wyraźnych zniekształceń	1 - 10
	b) mierne ograniczenie i zniekształcenie	10 - 25
	c) znaczne ograniczenie i zniekształcenie	25 - 40
92.	Izolowane złamanie wyrostków poprzecznych lub ościstych - w zależności od przemieszczeń i ich liczby i ograniczenia kręgosłupa	1 - 10
93.	Uszkodzenia kręgosłupa powikłane zapaleniem kręgów, obecnością ciała obcego itp. - ocenia się wg poz. 89 - 92 zwiększając stopień inwalidztwa o:	5 - 10
	UWAGA: Niestabilność, kręgozmyk - w zależności od stopnia oceniać według poz. 89 - 91. Uszkodzenie mięśni kręgosłupa oceniać wg stopnia ograniczenia ruchomości kręgosłupa na danym odcinku.	



Lp		Procent trwałego inwalidztwa		
94.	Uszkodzenie rdzenia kręgowego:			
	a)	przy objawach poprzecznego przecięcia rdzenia z całkowitym porażeniem lub niedowładem dużego stopnia dwóch lub czterech kończyn	100	
	b)	niedowład kończyn dolnych bez uszkodzenia górnej części rdzenia (kończyn górnych), umożliwiający poruszanie się za pomocą dwóch lasek	60 - 70	
	c)	niedowład kończyn dolnych umożliwiający poruszanie się o jednej lasce	30 - 40	
	d)	porażenie całkowite obu kończyn górnych z zanikami mięśniowymi, zaburzeniami czucia i zmianami troficznymi bez porażenia kończyn dolnych (po wylewie śródrzeniowym)	100	
	e)	niedowład znacznego stopnia obu kończyn górnych znacznie upośledzający czynność kończyn (po wylewie śródrzeniowym)	60 - 70	
	f)	niedowład nieznacznego stopnia obu kończyn górnych (po wylewie śródrzeniowym)	20 - 30	
	g)	zaburzenia ze strony zwieraczy i narządów płciowych bez niedowładów (zespół stożka końcowego)	20 - 40	
	h)	zaburzenia czucia, zespoły bólowe bez niedowładów - w zależności od stopnia zaburzeń	7 - 30	
95.	Urazowe zespoły korzeniowe (ból, ruchowe, czuciowe lub mieszane) - w zależności od stopnia:			
	a)	szyjne	2 - 20	
	b)	piersiowe	2 - 10	
	c)	lędźwiowo - krzyżowe	2 - 25	
	d)	guziczne	2 - 5	
<b>XI. USZKODZENIE MIEDNICY</b>				
96.	Utrwalone rozejście spojenia łonowego lub stawu krzyżowo - biodrowego - w zależności od stopnia przemieszczenia i zaburzeń chodu:			
	a)	niewielkiego stopnia	1 - 10	
	b)	znacznego stopnia	10 - 35	
97.	Złamanie miednicy z przerwaniem obręczy biodrowej jedno lub wielomiejscowe - w zależności od zniekształcenia i upośledzenia chodu:			
	a)	w odcinku przednim (kość łonowa, kulszowa)	1 - 15	
	b)	w odcinku przednim i tylnym (typ Malgaignea)	15 - 45	
98.	Złamanie panewki stawu biodrowego, dachu stropu panewki, dna - w zależności od przemieszczeń, zborności stawu, stopnia zwknięcia i zakresu ruchów:			
	a)	zwknięcie I° - nieznaczne zmiany	1 - 10	
	b)	zwknięcie II° - wyraźne zmiany	10 - 20	
	c)	zwknięcie III° - duże zmiany	20 - 30	
	d)	zwknięcie IV° - bardzo duże zmiany	30 - 40	
UWAGA: Uraz stawu biodrowego wygojony sztucznym stawem oceniać według stanu uszkodzenia stawu przed operacją. Uszkodzenie sztucznego stawu oceniać wg maksymalnego procentu minus inwalidztwo stwierdzone przed założeniem sztucznego stawu.				
99.	Izolowane złamanie miednicy (talerz biodrowy, kolce biodrowe, guz kulszowy) w zależności od zniekształcenia i zaburzeń funkcji		1 - 15	
	UWAGA: Towarzyszące uszkodzenia narządów miednicy i objawy neurologiczne ocenia się dodatkowo według pozycji dotyczących odpowiednich uszkodzeń narządów miednicy lub uszkodzeń neurologicznych.			
<b>XII. USZKODZENIA KOŃCZYNY GÓRNEJ</b>				
<b>Łopatka</b>			<b>Prawa</b>	<b>Lewa</b>
100.	Złamanie łopatki:			
	a)	wygojone złamanie łopatki z nieznacznym przemieszczeniem bez większych zaburzeń funkcji kończyny	1 - 10	1 - 5
	b)	wygojone złamanie łopatki z dużym przemieszczeniem i wyraźnym upośledzeniem funkcji kończyny - w zależności od stopnia zaburzeń	10 - 30	5 - 25
	c)	wygojone złamanie szyjki i panewki z dużym przemieszczeniem, przykurczem w stawie łopatkowo - ramiennym z dużymi zanikami mięśni i innymi zmianami	30 - 55	25 - 45
UWAGA: Normy pozycji 100 uwzględniają również ewentualne powikłania neurologiczne.				
<b>Obojczyk</b>			<b>Prawa</b>	<b>Lewa</b>
101.	Wadliwie wygojone złamanie obojczyka - w zależności od stopnia zniekształcenia i ograniczenia ruchów:			
	a)	nieznaczne zmiany	1 - 10	1 - 5
	b)	wyraźne zmiany	10 - 20	5 - 15

Lp		Procent trwałego inwalidztwa	
		Prawa	Lewa
<b>Obojczyk cd.</b>			
102.	Staw rzekomy obojczyka - w zależności od zniekształceń, przemieszczeń, upośledzenia funkcji kończyny:		
	a) nieznaczne zmiany	1 - 10	1 - 5
	b) znaczne zmiany	10 - 25	5 - 20
103.	Zwichnięcie stawu obojczykowo - barkowego lub obojczykowo - mostkowego - w zależności od ograniczenia ruchów, upośledzenia zdolności dźwigania i stopnia zniekształcenia:		
	a) nieznaczne zmiany	1 - 10	1 - 5
	b) znaczne zmiany	10 - 25	5 - 20
104.	Uszkodzenia obojczyka powikłane przewlekłym zapaleniem kości i obecnością ciał obcych - ocenia się wg poz. 101 - 103 zwiększając stopień inwalidztwa o:	5	
	UWAGA: Przy współistniejących powikłaniach neurologicznych - stosować ocenę wg pozycji dotyczących uszkodzeń odpowiednich odcinków kończyny - w zależności od stopnia ograniczenia funkcji.		
<b>Bark</b>		<b>Prawa</b>	<b>Lewa</b>
105.	Uszkodzenie stawu łopatkowo - ramiennego - w zależności od blizn, ograniczenia ruchów, zaników mięśni, przemieszczeń, zniekształceń złamanej głowy, nasady bliższej kości ramiennej i innych zmian wtórnych:		
	a) miernego stopnia	1 - 10	1 - 5
	b) średniego stopnia	10 - 20	5 - 15
	c) dużego stopnia	20 - 30	15 - 25
106.	Zestarzałe nieodprowadzone zwichnięcie stawu barkowego - w zależności od zakresu ruchów i ustawienia kończyny	20 - 30	15 - 25
107.	Nawykowe zwichnięcie stawu łopatkowo - ramiennego	10 - 25	5 - 20
	UWAGA: Aby określić trwałe uszczerbek na zdrowiu w zakresie nawykowego zwichnięcia stawu łopatkowo - ramiennego, muszą być spełnione następujące warunki: - zwichnięcia muszą mieć miejsce co najmniej siedem razy - zwichnięcia muszą się zdarzyć w okresie ubezpieczenia - każdorazowe zwichnięcie powinno być potwierdzone rentgenem i zaświadczeniem lekarskim		
108.	Staw cepowy w następstwie pourazowych ubytków kości - w zależności od zaburzeń funkcji	25 - 40	25 - 35
	UWAGA: Staw wiotki z powodu porażenia ocenia się według norm neurologicznych.		
109.	Zesztywnienie stawu barkowego:		
	a) w ustawieniu czynnościowo korzystnym (w odwiedzeniu około 50°, zgięcie 25° i rotacja wewnętrzna około 25°) - w zależności od ustawienia i funkcji	20 - 35	15 - 30
	b) w ustawieniu czynnościowo niekorzystnym	40	35
110.	Pourazowy przykurcz stawu barkowego (PHS) - w zależności od zaburzeń czynności stawu	1 - 15	1 - 10
111.	Uszkodzenie barku powikłane przewlekłym zapaleniem kości, obecnością ciał obcych, przetokami i zmianami neurologicznymi ocenia się wg poz. 105 - 110, zwiększając stopień inwalidztwa - w zależności od stopnia powikłań i upośledzenia funkcji	1 - 10	1 - 10
112.	Utrata kończyny w barku	75	70
113.	Utrata kończyny wraz z łopatką	80	70
<b>Ramię</b>		<b>Prawa</b>	<b>Lewa</b>
114.	Złamanie trzonu kości ramiennej w zależności od przemieszczeń, ograniczeń w stawie łopatkowo - ramiennym i łokciowym:		
	a) niewielkie zmiany	5 - 15	5 - 10
	b) duże zmiany	15 - 30	10 - 25
	c) złamania powikłane przewlekłym zapaleniem kości, przetokami, brakiem zrostu, stawem rzekomym, ciałami obcymi i zmianami neurologicznymi	30 - 55	25 - 50
115.	Uszkodzenia mięśni, ścięgien i ich przyczepów - w zależności od zmian wtórnych i upośledzenia funkcji:		
	a) zmiany średnie	1 - 10	1 - 10
	b) zmiany duże	10 - 20	10 - 15
116.	Utrata kończyny w obrębie ramienia:		
	a) z zachowaniem tylko 1/3 bliższej kości ramiennej	70	65
	b) przy dłuższych kikutach	65	60
117.	Przepukliny mięśniowe ramienia w zależności od rozmiarów	1 - 3	1 - 3

Lp		Procent trwałego inwalidztwa	
		Prawa	Lewa
<b>Staw łokciowy</b>			
118.	Złamanie obwodowej nasady kości ramiennej, wyrostka łokciowego, głowy kości promieniowej - w zależności od zniekształceń i ograniczenia ruchów:		
	a) niewielkie zmiany	1 - 5	1 - 4
	b) średnie zmiany	5 - 15	5 - 10
	c) duże zmiany	15 - 30	10 - 25
119.	Zesztywnienie stawu łokciowego:		
	a) w zgięciu zbliżonym do kąta prostego i zachowanymi ruchami obrotowymi przedramienia (75° - 110°)	30	25
	b) z brakiem ruchów obrotowych	35	30
	c) w ustawieniu wyprostnym lub zbliżonym (160° - 180°)	50	35
	d) w innych ustawieniach - w zależności od przydatności czynnościowej kończyny	35 - 45	25 - 40
120.	Przykurcz w stawie łokciowym - w zależności od zakresu zgięcia, wyprosty i stopnia zachowania ruchów obrotowych przedramienia:		
	a) przy możliwości zgięcia ponad kąt prosty	3 - 15	2 - 10
	b) przy niemożliwości zgięcia do kąta prostego	15 - 30	10 - 25
	UWAGA: Wszelkie inne uszkodzenia w obrębie stawu łokciowego - oceniać wg poz. 118 - 120.		
121.	Cepowy staw łokciowy - w zależności od stopnia wiotkości i stanu mięśni	15 - 30	10 - 25
122.	Uszkodzenie stawu łokciowego powikłane przewlekłym stanem zapalnym, przetokami, ciałami obcymi itp. ocenia się wg poz. 118 - 121 zwiększając stopień inwalidztwa o:	2 - 6	1 - 5
	UWAGA: Pełny wyprost stawu łokciowego - 180°, pełne zgięcie stawu łokciowego - 45°.		
<b>Przedramię</b>			
123.	Złamania w obrębie dalszych nasad jednej lub obu kości przedramienia, powodujące ograniczenia ruchomości nadgarstka i zniekształcenia - w zależności od stopnia zaburzeń czynnościowych:		
	a) niewielkie zniekształcenia	1 - 5	1 - 4
	b) średnie zniekształcenia	5 - 15	5 - 10
	c) znaczne zniekształcenia, duże ograniczenia ruchów, zmiany wtórne (troficzne, krążeniowe i inne)	15 - 25	10 - 20
124.	Złamania trzonów jednej lub obu kości przedramienia - w zależności od przemieszczeń, zniekształceń i zaburzeń czynnościowych:		
	a) niewielkie zmiany	1 - 5	1 - 4
	b) średnie zmiany	5 - 15	5 - 10
	c) duże zmiany, zmiany wtórne i inne	15 - 35	10 - 30
125.	Uszkodzenie części miękkich przedramienia, skóry, mięśni, ścięgien, naczyń - w zależności od rozmiarów, uszkodzenia i upośledzenia funkcji, zmian wtórnych (troficzne, krążeniowe, blizny i inne):		
	a) niewielkie zmiany	1 - 5	1 - 4
	b) znaczne zmiany	5 - 20	5 - 15
126.	Staw rzekomy kości łokciowej lub promieniowej - w zależności od zniekształceń, upośledzenia funkcji i innych zmian wtórnych:		
	a) średniego stopnia	5 - 15	5 - 10
	b) dużego stopnia	15 - 30	10 - 25
127.	Brak zrostu, staw rzekomy obu kości przedramienia - w zależności od zniekształceń, ubytków kości, upośledzenia funkcji i innych zmian wtórnych:		
	a) średniego stopnia	10 - 25	10 - 20
	b) dużego stopnia	25 - 40	20 - 35
128.	Uszkodzenie przedramienia powikłane przewlekłym zapaleniem kości, przetokami, ubytkiem tkanki kostnej i zmianami neurologicznymi - ocenia się wg poz. 123 - 127, zwiększając stopień inwalidztwa w zależności od stopnia powikłań o:	1 - 10	1 - 10
129.	Utrata kończyny w obrębie przedramienia - w zależności od charakteru kikuta i jego przydatności do oprotezowania	55 - 65	50 - 60
130.	Utrata przedramienia w sąsiedztwie stawu nadgarstkowego	55	50
<b>Nadgarstek</b>			
131.	Uszkodzenie nadgarstka: skręcenie, zwichnięcie, złamanie, martwica aseptyczna - w zależności od blizn, zniekształceń, rozległości uszkodzenia, upośledzenia funkcji, zmian troficznych i innych zmian wtórnych:		
	a) niewielkiego stopnia	1 - 10	1 - 8
	b) średniego stopnia	10 - 20	8 - 15
	c) dużego stopnia z ustawieniem ręki czynnościowo niekorzystnym	20 - 30	15 - 25

Lp		Procent trwałego inwalidztwa	
		Prawa	Lewa
<b>Nadgarstek cd.</b>			
132.	Całkowite zeszywnienie w obrębie nadgarstka:		
	a) w ustawieniu czynnościowo korzystnym - w zależności od stopnia upośledzenia funkcji dłoni i palców	15 - 30	10 - 25
	b) w ustawieniu czynnościowo niekorzystnym - w zależności od stopnia upośledzenia funkcji dłoni i palców	25 - 40	20 - 40
133.	Uszkodzenie nadgarstka powikłane głębokimi trwałymi zmianami troficznymi, przewlekłym ropnym zapaleniem kości nadgarstka, przetokami i zmianami neurologicznymi - ocenia się wg poz. 131 - 132 zwiększając stopień inwalidztwa - w zależności od stopnia powikłań	1 - 10	1 - 10
134.	Utrata ręki na poziomie nadgarstka	55	50
<b>Śródrezcze</b>			
135.	Uszkodzenie śródrezcza, części miękkich (skóry, mięśni, naczyń, nerwów), kości w zależności od blizn, zniekształceń, upośledzenia funkcji ręki i innych zmian wtórnych:		
	a) niewielkie zmiany	1 - 5	1 - 4
	b) średnie zmiany	5 - 10	4 - 8
	c) rozległe zmiany	10 - 20	8 - 18
<b>Kciuk</b>			
136.	Utrata w zakresie kciuka - w zależności od rozmiaru ubytku, blizn, zniekształceń jakości kikuta, ograniczenia ruchów palca, upośledzenia funkcji ręki i innych zmian wtórnych:		
	a) utrata opuszki	1 - 5	1 - 4
	b) utrata paliczka paznokciowego	10	8
	c) utrata paliczka paznokciowego z częścią paliczka podstawowego (do 2/3 długości paliczka)	15	10
	d) utrata paliczka paznokciowego i paliczka podstawowego poniżej 2/3 długości lub utrata obu paliczków bez kości śródrezcza	20	15
	e) utrata obu paliczków z kością śródrezcza	30	25
137.	Inne uszkodzenia kciuka: złamania, zwichnięcia, uszkodzenia mięśni, ścięgien, naczyń, nerwów - w zależności od blizn, zniekształceń, zaburzeń czucia, ograniczenia ruchów palca, upośledzenia funkcji ręki i innych zmian wtórnych:		
	a) niewielkie zmiany	1 - 5	1 - 4
	b) średnie zmiany	5 - 15	4 - 12
	c) znaczne zmiany	15 - 20	12 - 15
	d) bardzo duże zmiany graniczące z utratą kciuka	20 - 25	15 - 20
	e) rozległe zmiany, graniczące z utratą pierwszej kości śródrezcza	25 - 30	20 - 25
	UWAGA: Przy ocenie stopnia zaburzeń czynności kciuka brać pod uwagę przede wszystkim zdolność przeciwstawienia i chwytu.		
<b>Palec wskazujący</b>			
138.	Utrata w obrębie wskaziciela - w zależności od blizn, zniekształceń, jakości kikuta, ograniczenia ruchów wskaziciela, upośledzenia funkcji ręki:		
	a) utrata opuszki	1 - 5	1 - 3
	b) utrata paliczka paznokciowego	7	5
	c) utrata paliczka paznokciowego z częścią paliczka środkowego	8	5
	d) utrata paliczka środkowego	12	10
	e) utrata trzech paliczków	17	15
	f) utrata wskaziciela z kością śródrezcza	23	20
139.	Wszelkie inne uszkodzenia w obrębie wskaziciela: blizny, uszkodzenia ścięgien, zniekształcenia, przykurcze stawów, zeszywnienia, zmiany troficzne, czuciowe itp. - w zależności od stopnia:		
	a) niewielkie zmiany	1 - 3	1 - 2
	b) zmiany średniego stopnia	3 - 8	2 - 5
	c) zmiany dużego stopnia	8 - 12	5 - 10
	d) zmiany znacznego stopnia graniczące z utratą wskaziciela (bezużyteczność palca)	12 - 17	10 - 15
<b>Palec trzeci, czwarty i piąty</b>			
140.	Palec trzeci, czwarty i piąty - w zależności od stopnia uszkodzenia:		
	a) częściowa utrata opuszki	1 - 2,5	1 - 2
	b) utrata paliczka paznokciowego	2,5	2
	c) utrata dwóch paliczków	5	4
	d) utrata trzech paliczków	7,5	6

Lp		Procent trwałego inwalidztwa	
		Prawa	Lewa
<b>Palec trzeci, czwarty i piąty cd.</b>			
141.	Utrata palców III, IV lub V z kością śródreżca	12	8
	UWAGA: Uszkodzenie palca III przy braku lub bezużyteczności wskaziciela - ocenia się podwójnie palec trzeci. Palec trzeci może zastąpić wskaziciela, przy jego uszkodzeniu powstaje znaczne upośledzenie funkcji ręki.		
142.	Wszelkie inne uszkodzenia w obrębie palców III, IV lub V (blizny, uszkodzenia ścięgien, zniekształcenia, przykurcze, zeszywnienia stawów, zmiany troficzne, czuciowe itp.) - za każdy palec w zależności od stopnia:		
	a) niewielkie zmiany	1 - 2,5	1 - 2
	b) znaczne zmiany	2,5 - 5	2 - 4
	c) całkowita bezużyteczność	5 - 7,5	4 - 6
	UWAGA: Przy uszkodzeniach obejmujących większą liczbę palców globalna ocena musi być niższa niż całkowita utrata tych palców i odpowiadać stopniowi użyteczności ręki. Uszkodzenia obejmujące wszystkie palce z pełną utratą użyteczności ręki nie mogą przekroczyć dla ręki prawej 55%, a dla lewej 50%.		
<b>XIII. USZKODZENIA KOŃCZYNY DOLNEJ</b>			
<b>Staw biodrowy</b>			
143.	Utrata kończyny dolnej przez wyluszczenie jej w stawie biodrowym lub odjęcie w okolicy podkrętarzowej - w zależności od zniekształceń, stanu kikuta i możliwości jego oprotegowania	75 - 85	
144.	Uszkodzenie tkanek miękkich aparatu więzadłowo - stawowego, mięśni, naczyń, nerwów, skóry - w zależności od stopnia ograniczenia ruchów:		
	a) miernego stopnia	1 - 10	
	b) znacznego stopnia	10 - 25	
145.	Zeszywnienie stawu biodrowego - w zależności od ustawienia i wtórnych zaburzeń statyki i dynamiki:		
	a) w ustawieniu czynnościowo korzystnym	15 - 30	
	b) w ustawieniu czynnościowo niekorzystnym	30 - 60	
146.	Inne następstwa uszkodzeń stawu biodrowego (zwichnięć, złamań bliższej nasady kości udowej, złamań szyjki, złamań przezkrętarzowych i podkrętarzowych, złamań krętarzy, urazowych złuszczeń głowy kości udowej itp.) - w zależności od zakresu ruchów, przemieszczeń, skręcenia, zniekształceń i różnego rodzaju zmian wtórnych oraz dolegliwości subiektywnych:		
	a) ze zmianami miernego stopnia	5 - 20	
	b) dużego stopnia	20 - 40	
	c) z bardzo ciężkimi zmianami miejscowymi i dolegliwościami wtórnymi (kręgosłup, staw krzyżowo - biodrowy, kolano itp.)	40 - 65	
147.	Przykurcze i zeszywnienia powikłane przewlekłym zapaleniem tkanki kostnej, z przetokami, ciałami obcymi itp. - ocenia się wg poz. 143 - 146, zwiększając stopień inwalidztwa - w zależności od rozmiarów powikłań o:	5 - 15	
	UWAGA: Jako wynik urazowego uszkodzenia biodra zgłaszane są często następujące zmiany chorobowe: krwiopochodne ropne zapalenie kości, gruźlica kostno - stawowa, nowotwory, martwice aseptyczne kości, biodro szpotawe dorastających i inne zniekształcenia powodujące zaburzenia statyki. Przy tego rodzaju stanach chorobowych należy szczególną uwagę zwracać na istnienie związku przyczynowego między tymi schorzeniami a wypadkiem.		
<b>Udo</b>			
148.	Złamanie kości udowej - w zależności od zniekształcenia, skrócenia, zaników mięśni, ograniczenia ruchów w stawie biodrowym i kolanowym, zaburzeń funkcji kończyny i innych zmian wtórnych:		
	a) niewielkie zmiany	1 - 15	
	b) średnie zmiany lub skrócenie do 4 - 6 cm	15 - 30	
	c) duże zmiany lub skrócenie ponad 6 cm	30 - 40	
149.	Staw rzekomy kości udowej lub ubytki kości udowej uniemożliwiające obciążenie kończyny, opóźniony wzrost kości - w zależności od stopnia upośledzenia, funkcji, skrócenia i zaburzeń wtórnych	40 - 60	
150.	Uszkodzenie skóry, mięśni, ścięgien (oparzenia, przecięcia, pęknięcia podskórne, przepukliny mięśniowe itp.) - w zależności od zaburzeń funkcji itp.:		
	a) miernego stopnia	1 - 10	
	b) znacznego stopnia	10 - 20	
151.	Uszkodzenie dużych naczyń, tętniaki pourazowe - w zależności od stopnia wtórnych zaburzeń troficznych	5 - 30	
152.	Uszkodzenie uda powikłane przewlekłym ropnym zapaleniem kości, przetokami, ciałami obcymi, skostnieniem pozaszkieletowym i zmianami neurologicznymi - ocenia się wg poz. 148 - 151 zwiększając stopień inwalidztwa - w zależności od rozmiarów powikłań o:	1 - 10	

Lp		Procent trwałego inwalidztwa
<b>Udo cd.</b>		
153.	Uszkodzenie uda powikłane współistniejącym uszkodzeniem nerwu kulszowego ocenia się wg poz. 148-151 zwiększając stopień inwalidztwa - w zależności od rozmiarów uszkodzenia nerwu o:  UWAGA: Łączny stopień inwalidztwa ocenianego wg poz. 148 - 151 i poz.153 nie może przekroczyć 70%.	10 - 65
154.	Utrata kończyny - w zależności od długości kikuta i przydatności jego cech do oproteżowania	50 - 70
<b>Staw kolanowy</b>		
155.	Złamanie nasad tworzących staw kolanowy i rzepki - w zależności od zniekształceń, szpotawości, koślawości, przykurczów, ograniczenia ruchów, stabilności stawu, zaburzeń statyczno - dynamicznych kończyny i innych zmian:	
	a) niewielkie zmiany	1 - 10
	b) średnie zmiany	10 - 25
	c) duże zmiany (zesztywnienia w niekorzystnym ustawieniu, brak stabilności stawu)	25 - 40
156.	Uszkodzenie aparatu więzadłowo - torebkowego (torebki, więzadeł, łątek) - w zależności od ograniczenia ruchów, stabilności stawu, wydolności statyczno - dynamicznej kończyny:	
	a) niewielkie zmiany	1 - 10
	b) średnie zmiany	10 - 25
	c) duże zmiany	25 - 40
157.	Inne uszkodzenia stawu kolanowego (blizny skóry, ciała obce) - w zależności od dolegliwości, obrzęków, przewlekłych stanów zapalnych, przetok i innych zmian wtórnych - w zależności od wydolności stawu:	
	a) niewielkie zmiany	1 - 10
	b) duże zmiany	10 - 20
158.	Utrata kończyny na poziomie stawu kolanowego  UWAGA: Fizjologiczny zakres ruchów stawu kolanowego, przyjmuje się w granicach 30° - 180°.	65
<b>Podudzie</b>		
159.	Złamanie kości podudzia - w zależności od zniekształceń, przemieszczeń, powikłań wtórnych, zmian troficznych i czynnościowych kończyny itp.:	
	a) zmiany niewielkie lub skrócenie do 4 cm	5 - 15
	b) znaczne zmiany lub skrócenie do 6 cm	15 - 25
	c) bardzo rozległe zmiany, powikłane przewlekłym zapaleniem kości z przetokami, martwicą aseptyczną, zmianami neurologicznymi i innymi wtórnymi	25 - 50
160.	Izolowane złamanie strzałki - w zależności od przemieszczeń, zniekształceń, upośledzenia funkcji kończyny	1 - 3
161.	Uszkodzenie tkanek miękkich podudzia, skóry, mięśni, naczyń, ścięgna Achillesa i innych ścięgien - w zależności od rozległości uszkodzenia, zniekształcenia stopy i ograniczeń czynnościowych, zmian naczyniowych, troficznych i innych:	
	a) niewielkie i średnie zmiany	1 - 10
	b) znaczne zmiany	10 - 20
162.	Utrata kończyny w obrębie podudzia - w zależności od charakteru kikuta, długości, przydatności do oproteżowania i zmian wtórnych w obrębie kończyny:	
	a) przy długości kikuta do 8 cm mierząc od szpary stawowej (u dzieci do lat 10 przy długości do 6 cm)	60
	b) przy dłuższych kikutach	40 - 55
<b>Staw goleniowo-skokowy i skokowo-piętowy</b>		
163.	Uszkodzenia stawów goleniowo - skokowego i skokowo - piętowego: wykręcenia, nadwichnięcia, zwichnięcia, złamania, stłuczenia i inne zranienia - w zależności od blizn, zniekształceń, ograniczeń ruchomości, zaburzeń statyczno - dynamicznych stopy, obrzęków przewlekłych i utrzymujących się dolegliwości:	
	a) niewielkiego stopnia	1 - 5
	b) średniego stopnia	5 - 10
	c) dużego stopnia	10 - 25
	d) powikłane przewlekłym zapaleniem kości, stawów, przetokami, martwicą, zmianami troficznymi i innymi	25 - 40
164.	Zesztywnienie stawów goleniowo - skokowego lub skokowo - piętowego - w zależności od zniekształceń, ustawienia stopy, zmian wtórnych i innych powikłań:	
	a) pod kątem zbliżonym do prostego	10 - 20
	b) w innych ustawieniach czynnościowo niekorzystnych	20 - 30
	c) w ustawieniach niekorzystnych z dużymi zmianami i powikłaniami	30 - 40

Lp		Procent trwałego inwalidztwa		
<b>Staw goleniowo-skokowy i skokowo-piętowy cd.</b>				
165.	Złamania kości skokowej lub piętowej - w zależności od utrzymujących się dolegliwości, przemieszczeń, zniekształceń, ustawienia stopy, zaburzeń statyczno - dynamicznych, zmian troficznych i innych powikłań:			
	a) niewielkie zmiany	1 - 10		
	b) średnie zmiany	10 - 20		
	c) duże zmiany z częściową utratą kości	20 - 30		
166.	Utrata kości skokowej lub piętowej - w zależności od blizn, zniekształceń, zaburzeń statyczno - dynamicznych stopy i innych powikłań	30 - 40		
167.	Uszkodzenie kości stępu z przemieszczeniami, zniekształceniami i innymi zmianami wtórnymi:			
	a) miernego stopnia - w zależności od wielkości zaburzeń czynnościowych	1 - 10		
	b) znacznego stopnia lub z innymi powikłaniami - w zależności od wielkości zaburzeń	10 - 20		
168.	Złamania kości śródstopia - w zależności od przemieszczeń, zniekształcenia stopy, zaburzeń statyczno - dynamicznych i innych zmian:			
	a) I lub V kości śródstopia	1 - 15		
	b) II, III i IV kości śródstopia	1 - 10		
	c) złamania trzech i więcej kości śródstopia - w zależności od zniekształceń i zaburzeń czynnościowych	10 - 20		
169.	Złamania kości śródstopia powikłane zapaleniem kości, przetokami, wtórnymi zmianami troficznymi i zmianami neurologicznymi ocenia się wg poz. 168 zwiększając stopień inwalidztwa - w zależności od stopnia powikłań o:	1 - 10		
170.	Inne uszkodzenia stopy - w zależności od dolegliwości, blizn, zniekształceń, zmian troficznych, zaburzeń troficzno - dynamicznych stopy i innych zmian wtórnych:			
	a) niewielkie zmiany	1 - 5		
	b) duże zmiany	5 - 15		
171.	Utrata stopy w całości	50		
172.	Utrata stopy na poziomie stawu Choparta	40		
173.	Utrata stopy w stawie Lisfranka	35		
174.	Utrata stopy w obrębie kości śródstopia - w zależności od rozległości utraty przedstopia i cech kikuta	20 - 30		
<b>Palce stopy</b>				
175.	Uszkodzenie palucha - w zależności od blizn, zniekształceń, wielkości ubytków, charakteru kikuta, zaburzeń statyki i chodu i innych zmian wtórnych:			
	a) ubytki opuszki lub częściowa utrata paliczka paznokciowego palucha	1 - 5		
	b) utrata paliczka paznokciowego palucha	5		
	c) utrata całego palucha	7		
176.	Inne uszkodzenia palucha - w zależności od rozległości uszkodzenia (części miękkich):			
	a) niewielkie zmiany	1 - 3		
	b) duże zmiany	3 - 7		
177.	Utrata palucha wraz z kością śródstopia - w zależności od rozmiaru utraty kości śródstopia	10 - 20		
178.	Uszkodzenia, ubytki w zakresie palców II, III, IV i V:			
	a) częściowa utrata, niewielkie zmiany	1 - 2		
	b) całkowita utrata, duże zmiany	2		
179.	Utrata palca V z kością śródstopia	5 - 10		
180.	Utrata palców II, III i IV z kością śródstopia - w zależności od wielkości utraty kości śródstopia, ustawienia stopy i innych zmian wtórnych	3 - 5		
181.	Inne drobne uszkodzenia i zniekształcenia palców - w zależności od stopnia upośledzenia funkcji, łącznie	1 - 5		
	UWAGA: Uszkodzenie kikuta amputowanych kończyn, wymagające zmiany protezy, reamputacji lub niemożności zastosowania protezy - oceniać wg amputacji na wyższym poziomie.			
<b>XIV. PORAŻENIA LUB NIEDOWŁADY POSZCZEGÓLNYCH NERWÓW OBWODOWYCH</b>			<b>Prawa</b>	<b>Lewa</b>
182.	Uszkodzenie częściowe lub całkowite - w zależności od stopnia zaburzeń:			
	a) nerwu przeponowego poniżej jego połączenia z nerwem podobojczykowym	5 - 15		
	b) nerwu piersiowego długiego	5 - 15	5 - 10	
	c) nerwu pachowego	5 - 25	7 - 20	
	d) nerwu mięśniowo - skórno	10 - 25	5 - 20	
	e) nerwu promieniowego powyżej odejścia gałązki do mięśnia trójgłowego ramienia	10 - 35	5 - 30	
	f) nerwu promieniowego poniżej odejścia gałązki do mięśnia trójgłowego ramienia	5 - 25	3 - 20	

Lp		Procent trwałego inwalidztwa		
	g) nerwu promieniowego nad wejściem do kanału mięśnia odwracacza przedramienia	5 - 25	3 - 20	
	h) nerwu promieniowego po wyjściu z kanału mięśnia odwracacza przedramienia	2 - 10	1 - 7	
	i) nerwu pośrodkowego w zakresie ramienia	10 - 30	5 - 25	
	j) nerwu pośrodkowego w zakresie nadgarstka	5 - 20	5 - 10	
	k) nerwu łokciowego	5 - 25	3 - 15	
	l) splotu barkowego części nadobojczykowej (górnej)	10 - 20	5 - 15	
	ł) splotu barkowego części podobojczykowej (dolnej)	20 - 40	15 - 35	
	m) pozostałych nerwów odcinka szyjno - piersiowego	1 - 15		
	n) nerwu zasłonowego	5 - 20		
	o) nerwu udowego	5 - 25		
	p) nerwów pośladkowych (górnego i dolnego)	5 - 15		
	r) nerwu sromowego wspólnego	3 - 20		
	s) nerwu kulszowego przed podziałem na nerw piszczelowy i strzałkowy (normę w wys. ponad 50% stosować tylko przy nieuleczalnych owrzodzeniach)	20 - 60		
	t) nerwu piszczelowego (normę w wys. ponad 30% stosować tylko przy nieuleczalnych owrzodzeniach)	10 - 40		
	u) nerwu strzałkowego	10 - 20		
	v) splotu lędźwiowo - krzyżowego	40 - 60		
	w) pozostałych nerwów odcinka lędźwiowo - krzyżowego	1 - 10		
	UWAGA: Według poz. 182 ocenia się tylko uszkodzenia nerwów obwodowych. W przypadku współistnienia uszkodzeń kostnych, mięśniowych i nerwowych należy stosować ocenę wg poz. dotyczących uszkodzeń kończyn górnych i dolnych.			
183.	Kauzalgie potwierdzone obserwacją szpitalną - w zależności od stopnia zmian troficznych i nasilenia bólów	50	30	
<b>XV. USZKODZENIA MIĘŚNIA SERCOWEGO LUB OSIERDZIA (pourazowe, pozawałowe)</b>				
184.	Z wydolnym układem krążenia	10		
185.	Z objawami niewydolności krążenia - w zależności od stopnia niewydolności (wg NYHA):			
	a) I stopień - bez dolegliwości przy zwykłych czynnościach życia codziennego	15 - 20		
	b) II stopień - umiarkowane dolegliwości przy zwykłych czynnościach życia codziennego, upośledzenie wydolności fizycznej	25 - 35		
	c) III stopień - znaczne upośledzenie wydolności fizycznej widoczne już przy zwykłych czynnościach życia codziennego	35 - 50		
	d) IV stopień - duszność spoczynkowa	50 - 90		
	UWAGA: Stopień uszkodzenia serca jest ustalany na podstawie badania radiologicznego, elektrokardiograficznego i badania ECHO.			
<b>XVI. PORAŻENIA I NIEDOWŁADY SPOWODOWANE URAZEM</b>				
186.	Porażenie połowicze poprzeczne lub podłużne uniemożliwiające samodzielne stanie i chodzenie - 0 - 1° wg Skali Lovette'a	100		
187.	Głęboki niedowład połowiczy lub parapareza - 2° wg Skali Lovette'a	60 - 80		
188.	Średniego stopnia niedowład połowiczy lub parapareza kończyn dolnych - 3° wg Skali Lovette'a	40 - 60		
189.	Niewielki lub dyskretny niedowład połowiczy lub niedowład kończyn dolnych - 4° wg Skali Lovette'a, dyskretny deficyt siły przy obecności zaburzeń napięcia mięśniowego, niedostateczności precyzji ruchów itp.	5 - 35		
190.	Monoparezy pochodzenia ośrodkowego - kończyna górna:	<b>Prawa</b>	<b>Lewa</b>	
	- wg Skali Lovette'a 0°	40	30	
	- wg Skali Lovette'a 1 - 2°	30 - 35	20 - 25	
	- wg Skali Lovette'a 3 - 4°	5 - 25	5 - 15	
191.	Monoparezy pochodzenia ośrodkowego - kończyna dolna:			
	- wg Skali Lovette'a 0°	40		
	- wg Skali Lovette'a 1 - 2°	30		
	- wg Skali Lovette'a 3 - 4°	5 - 20		

## XVII. DODATKOWE UREGULOWANIA

- Przyjmuje się, iż dla osób leworęcznych wskazanych w tabeli procent trwałego uszczerbku na zdrowiu dotyczący prawej kończyny górnej odpowiada lewej górnej kończynie.
- Niniejsza Tabela oceny procentowej trwałego uszczerbku na zdrowiu została zatwierdzona uchwałą zarządu z 15 grudnia 2020 r.